

CYPRUS
INTERNATIONAL
UNIVERSITY
ULUSLARARASI
KIBRIS
ÜNİVERSİTESİ

DOI: 10.22559/folkloredebiyat.2017.60

folklor/edebiyat, cilt:23, sayı:92, 2017/4

SAVAŞA KATILAN YABANCI YAZARLARIN GÖZÜNDEN İSPANYOL İÇ SAVAŞI

Özlem ŞENYILDIZ*

Giriş

17 Temmuz 1936'da Fas Garnizonu'nda başlayan askeri ayaklanma, kısa sürede tüm Castilla, Andalucía'nın kıyı şeridi ile Extremadura ve Galicia bölgelerine yayılır. Yalnızca iki gün sonra İspanya, "İsyan Ordusu" adı verilen bu isyancı askeri grup destekçileri ile meşru Cumhuriyet hükümetini savunanların oluşturduğu "Cumhuriyet Ordusu" arasında ikiye bölünmüştür. 1931 yılında ilan edilen II. Cumhuriyet'e karşı olan tüm odaklar ile Kilise ve Falanj Partisi gibi aşırı sağ kanat destekçileri, kendilerine "Milli Cephe" diyen İsyan Ordusu'nu destekler. Buna karşılık kendilerine "Halk Cephesi" diyen ve Cumhuriyet Ordusu'nu oluşturan grup içerisinde II. Cumhuriyet taraftarları, Kilise karşıtları, işçi grupları ile komünizmden sosyalizme kadar geniş bir politik görüşe sahip İspanyollar bulunmaktadır. Merkezi Burgos'ta bulunan ve General Francisco Franco tarafından yönetilen İsyan Ordusu ve destekçileri ilerleyişlerini sürdürürken, meşru Cumhuriyet hükümeti de yönetim merkezini Madrid'ten Valencia'ya taşır. Tam anlamıyla ikiye bölünmüş İspanyol ulusu, 3 yıl boyunca korkunç bir iç savaşın tarafı olmak durumunda kalır. 5 Şubat 1939'da Barcelona'nın, 3 yıl süren "Madrid Savunması"ndan

* Araş. Gör. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. ozlem.senyildiz@istanbul.edu.tr

sonra 28 Mart 1939'da da Madrid'in düşüşünden sonra İç Savaş sona erer. Kazanan taraf Franco liderliğindeki İsyen Ordusu olur ve böylece 36 yıl sürecek Franco diktatörlüğü başlar.

Savaşın henüz başında, 14 Ağustos 1936'da, İngiltere öncülüğünde 27 ülkenin katılımıyla "Uluslararası Tarafsızlık Komitesi" toplanır. İmzaladıkları anlaşma uyarınca; İspanyol İç Savaşı'nın hiçbir tarafına askeri yardımda bulunmayacak ve savaş süresince tarafsız kalacaklardır. Anlaşmayı imzalamalarına rağmen Almanya ve İtalya, İsyen Ordusu'na ve SSCB de Cumhuriyet Ordusu'na asker ve mühimmat yollar. Ancak, Stalin ve SSCB'nin desteği, Hitler Almanyası'nın İsyen Ordusu'na yaptığı desteklere oranla çok yetersizdir. Öyle ki, 26 Nisan 1937'de Guernica'yı bombalayan uçaklar Hitler tarafından yollanan Alman "Kondor Lejyonu" uçaklarıdır (Crozier, 1969: 359).

Ülkelerinin savaşa mesafeli duruşu ve Franco'ya karşı Cumhuriyet hükümeti-ne destek vermemeleri bazı Avrupalı aydınların bu duruma tepki göstermesine neden olur. Dönemin birçok ünlü şair, yazar ve düşünürü gerek gazeteci olarak gerekse bizzat Cumhuriyetçi cephede savaşmak üzere İspanyol İç Savaşı'na katılır. Onlar, Cumhuriyet Ordusu'nun hem cephe savunmasında hem de propagandasında ön saflardadır. Örneğin, uluslararası gönüllülerin oluşturduğu ve sayıları 40.000 civarında olan "Brigadas Internacionales" (Uluslararası Tugay) birlikleri, ünlü Madrid Savunması'nda etkin rol oynar. Tüm bu kalemler sadece savaş sırasında yazdıkları ile değil, savaş sonrasında kaleme aldıklarıyla da bir döneme ışık tutarlar. Amacımız, savaşa katılan yabancı yazarların İspanyol İç Savaşı sırasındaki gözlemlerini aktarmak ve böylece bu yazarların tanıklıkları üzerinden İç Savaşı incelemektir.

İç Savaşa Katılan Yabancı Yazarlar

İç Savaş'ın henüz başında müdahale imkânı varken, İngiltere öncülüğünde "Uluslararası Tarafsızlık Komitesi"nin toplanması, en büyük eleştirinin İngiltere'ye yöneltilmesine neden olur. Özellikle İngiliz şair ve yazarlar, tarafsızlığa önyak olan ülkelerinin bu tutumunu kıyasıya eleştirirler. Örneğin, İngiliz şair W. H. Auden, 1937'de İspanya'ya gelir. Cumhuriyetçi cephede birkaç hafta ambulans şoförlüğü yaptıktan sonra ülkesine döndüğünde, gördükleri ve yaşadıklarını anlatarak İç Savaş'ta Cumhuriyetçilerin haklılığını dile getirir.

George Orwell, İspanyol İç Savaşı'nda Barcelona'da bulunur ve bir POUM (Birleşik Marksist İşçi Partisi) milisi olarak cepheye gider. Sadece İsyen Ordusu'na karşı verilen savaşı değil, Halk Cephesi içerisindeki anlaşmazlıkları da içeriden biri olarak gözlemler. İsyen Ordusu'na karşı savaşırken boğazından aldığı ağır bir yara sebebiyle ülkesine dönmek zorunda kalır. Zaten, Orwell ülkesine döndükten kısa bir süre sonra da Barcelona Franco tarafından ele geçirilecektir.

Nisan 1938'de yayınladığı *Katalonya'ya Selam* kitabı, cephede bulunduğu dönemde tuttuğu günlüğüdür. Orwell; POUM milislerinin, komünistler tarafından faşist ajanlar olarak suçlanıp tutuklanmaları ve SSCB'nin Halk Cephesi'ne yeterli yardım göndermemesinin yarattığı hayal kırıklıklarını derinden yaşar:

"POUM milisine girişim, sırf Barselona'ya vardığımda elimde Bağımsız İşçi

Partisi'nin kâğıtları olduğu içindi, ama siyasi partiler arasında belli birtakım farklar bulunduğunu anlayamamıştım. (...) Aslında İspanya'da olan şey, yalnızca bir iç savaş değil, bir devrim başlangıcıydı. İspanya dışındaki anti-faşist basın, özellikle bu durumu örtbas etmeyi kendine iş edinmişti. Dava giderek 'demokrasiye karşı faşizme' indirgendi ve olayın devrimci yönü olabildiğince gizlendi. (...) asıl neden, dünyanın İspanya'daki devrimi önlemeye azimli olmasıydı. Özellikle, arkasında Sovyet Rusya olmak üzere, Komünist Partisi, tüm ağırlığını devrime karşı koymuştu. (...) Başlangıçta, merkezi Hükümet ile Generalitat de Cataluña'nın (yarı özerk Katalan Hükümeti) her ikisinin de işçi sınıfını temsil ettiği söylenebilirdi. Devrimin patlak verişinden bir yıl sonra ise, ortada tümüyle sağ kanat sosyalistler, liberaller ve komünistlerden oluşmuş bir Hükümet kaldı. (...) POUM'un Katalan Generalitat'ından çıkarılması SSCB emriyle olmuştu. (...) Esasında savaş üç köşeli bir mücadeleydi. Franco'ya karşı yürütülen savaş sürmeliydi, bununla beraber Hükümet'in aynı anda nişan aldığı bir başka hedef de, sendikaların elinde kalan iktidarı yeniden ele geçirmektir. (...) Komünistler ve POUM birbirleri hakkında faşistler için yazdıklarından daha acı sözler yazmaya başladılar. (...) Faşistlerle işbirliği yapmak ve Troçkist olmakla suçlanan POUM, sonunda lağvedildi. POUM şimdi yasadışı olmuştu, bu sebeple geçmişte POUM'a üye olanlar da kanunu ihlal etmiş sayılıyorlardı. (...) Tutuklamaların çoğu kanunsuz yapılıyor ve tutuklananlar 'gizli hapishanelere' götürülüyorlardı. (...) İspanyol milisleri... Hepsinin talihi açık olsun, savaşı kazanmalarını ve bütün yabancıları – Almanları, Rusları, İtalyanları- İspanya'dan sürüp atmalarını dilerim” (Orwell, 2012: 57-84 / 231-259).

Orwell, savaş sırasında yaşadığı hayal kırıklığının etkilerini uzun süre üzerinden atamayacak ve özellikle SSCB ve Stalin'in İspanyol İç Savaşı'ndaki tavrı, yazarın daha sonra yazacağı *Hayvan Çiftliği* ve 1984 gibi romanlarının çıkış noktasını oluşturacaktır.

Aslında Orwell'in yaşadığı, savaşa Halk Cephesi'nde katılan tüm aydınların ortak hayal kırıklığıdır. Bu durumu Albert Camus şu sözlerle ifade eder: “İspanya'da dövüşen gönüllüler, bu savaşın anılarını yüreklerinde kötü bir yara gibi taşımışlardır. Çünkü insan, haklı olduğu halde yenilebileceğini, zorbalığın gayrete boyun eğdireceğini, kimi zaman cesaretin mükâfatının olmadığını İspanya'da öğrenmiştir.” (Orwell, 2012: 5)

Kendisi savaşa katılmasa bile, gözlemci gazeteci olarak İspanya'da bulunan ünlü ABD'li romancı Ernest Hemingway'in, *Çanlar Kimin İçin Çalıyor* romanının konusu İspanyol İç Savaşıdır. Romanda Robert Jordan isimli ABD'li bir İspanyolca öğretmeni, Cumhuriyetçi Cephe'de İspanyol İç Savaşı'na katılmıştır ve görevi İsyan Ordusu'nun elinde bulunan Segovia civarındaki bir köprüyü dinamitleyerek imha etmektir. Hemingway, *Çanlar Kimin İçin Çalıyor*'da bir ilke imza atar ve İç Savaş'ta adları çokça geçmeyen bir grubu, dağda göçebe yaşayan bir grup çingeneyi, Cumhuriyetçi Cephe'de savaşa dâhil eder. Bu kurgu romanda, roman kişisi Robert Jordan, bu bir grup çingeneyle dağlarda yaşar ve kendi gözlemlerine İspanyol çingenelerin gözlemlerini de ekleyerek savaşı anlamaya çalışır.

Roman kişisi Robert'in ilk sorguladığı, daha önce cephede hiç rastlamadığı çingenelerin nasıl olup da savaşa dâhil olduğudur. Çingene Anselmo'nun bu soruya yanıtı nettir: “Bu olaylarda birçok çingene var. Onlar için oymakları dışındakileri öldürmek günah değildir. Kuzey Afrikalılar gibi. (...) (Çingeneler) savaşın niye yapıldığını anlamıyorlar.

Niye dövüştüğümüzü bilmiyorlar. Onlar yalnızca savaşta olduklarını, insanların ceza korkusu olmaksızın, eski zamanlardaki gibi adam öldürebileceklerini sanıyorlar” (Hemingway, 2012: 50 – 51).

Grup üyelerinden Fernando daha önce Cumhuriyetçilerin çoğunlukta olduğu Valencia’da bulunmuş ve tekrar dağlara geri dönmüştür. Oralarda kalamamasının sebebini şöyle açıklar: “*Valencia’yı sevmedim. Halkı çok görgüsüz. Onları hiç anlayamadım. Yaptıkları tek şey birbirlerine yoldaş diye seslenmek.*” (Hemingway, 2012: 95) Roman kişisi Fernando’nun ağzından dile getirilen bu sözler, aslında Hemingway’in Cumhuriyetçi Cephe gerisindeki izlenimlerinin ürünüdür. Burada, İsyân Ordusu’nun sadece savaşa odaklanırken, Cumhuriyet Ordusu’ndaki değişik grupların kendi ütopyelerine odaklandıklarıyla ilgili bir eleştiri bulunmaktadır. Hemingway’in burada eleştirdiği, bu grupların idealleri olması değil, ideallerinin savaşmalarını engelleyecek boyutlara ulaşarak, savaşı kaybetmelerine yol açmasıdır.

Hemingway, roman boyunca savaşan iki tarafın birbirine uyguladığı şiddeti okuyucuya mümkün olduğunca tarafsız bir gözle sunmaya çalışır. Örneğin, Cumhuriyetçi Cephe adına bir kışlayı ele geçirerek katliam yapan çingene Pablo ile bir diğer roman kişisi sendikacı Joaquin’in babasının İsyân Ordusu tarafından öldürülüşü arasında bir fark yoktur. Pablo, kışladaki askerlerle birlikte köyde bulunan tüm din adamlarını ve köyün tüm ileri gelenlerini de meydanda idam eder. Bunu yaparken, gayet soğukkanlıdır ve kimseyi suçlu ya da suçsuz diye ayırma gereği de duymaz. İşin korkunç tarafı, Cumhuriyet Ordusu’nu destekleyen köylüler de katliama katılır. Pablo, bunları Robert’e anlatırken, Robert’in kafasında tek bir soru belirir: Özgürlük adına karşısındakini dinlemeden infaz eden bu adamların, karşısında savaşmışları adamlardan ne farkı kalmaktadır? Aynı soruyu roman kişisi Joaquin, babasının infazını anlatırken karşı cephe adına da sorar. Joaquin, ailesinin başına gelenleri şöyle aktarır:

“Valladolid’deki bir sürü insan gibi ailem de solcuydu. Faşistler kenti solculardan temizlerken, ilkin babamı vurdular. Sosyalistlere oy vermişti o da. Sonra anamı vurdular. O da oyunu onlara vermişti, ilk kez oy kullanmıştı. Kız kardeşlerimden birinin kocasını vurdular sonra. Tramvay sürücülerini sendikasına üyeydi. Besbelli ki, sendikaya üye olmasa tramvay falan süremezdi. Ama siyasetle uzak yakın ilgisi yoktu adamın.” (Hemingway, 2012: 151)

Roman başkışisi Robert Jordan, yine de Cumhuriyet’e inanmaktadır. Zaten bu yüzden bu cephede savaşa katılmıştır. Ona göre, Cumhuriyetçi Cephe mutlaka savaşı kazanmalıdır. Aksi takdirde, ona inananların İspanya’da yaşamaları olanaksızlaşacaktır. İsyân Ordusu’nun daha savaş bitmeden, ele geçirdikleri yerlerde yaptıkları bunun en büyük kanıtıdır. Ancak, Robert’e göre, Cumhuriyetçi Cephe savaşı kazandığında işi bitmeyecektir. Çünkü Cumhuriyet eğer “*kendisini, ayaklanma başladığında çıkmaza sokan at hırsızlarından*” (Hemingway, 2012: 178) kurtarmazsa, varlığını devam ettirmesi zordur. Hemingway’in, Robert Jordan ağzından sorduğu şu soru Cumhuriyetçi Cephe’de olanlarla ilgili fikirlerini göstermesi açısından önemlidir: “*Önderlerinin, gerçekte kendi düşmanları olan, böylesi bir halk başka yerde var mıydı acaba?*” (Hemingway, 2012: 178)

Hemingway, bu İç Savaş'ta birbirini boğazlayan iki tarafın aslında birbirinden farklarının olmadığını, liderleri savaşırken onların peşinden gitmek zorunda kalan bir halkın çaresizliğini çingene Anselmo ağzından dile getirir. Anselmo'nun sözleri, tüm iç savaşların özeti adeta:

“Yolun karşısındaki hızarın bacası tütüyordu. Anselmo karın içinden geçip gelen dumanın kokusunu alabiliyordu. Faşistler üşümüyor, diye düşündü, rahatları yerinde, yarın gece onları öldüreceğiz. Ne garip iş bu, üstelik bunu aklıma getirmekten hiç hoşlanmıyorum. Bütün gün onları gözetledim, bizden hiçbir farkları yok. Şimdi yürüyüp hızara gitsem, kapıyı çalsam beni buyur edeceklerinden hiç kuşum yok, yeter ki yoldan geçen herkesi durdurup kimlik sormak için emir almamış olsunlar. Aramıza bir tek emirler giriyor. Bu adamlar faşist değil. Onlara faşist diyorum ama değiller. Bizim gibi yoksul insanlar onlar da. (...) Bu akşamüstü konuşmalarından anladım. Askerden kaçamaz bunlar, kaçacak olsalar aileleri kurşuna dizilecektir çünkü.” (Hemingway, 2012: 209)

Ünlü Fransız romancı André Malraux, savaşın hemen sonrasında İspanya'ya gelir ve Cumhuriyetçi cepheye pilot olarak görev yapar. Medellin, Madrid, Toledo ve Teruel dâhil 65 operasyona katılır, ikisinde yaralanır. *Umut* isimli kitabını daha savaş bitmeden 1937 yılında yazar. Savaş daha bitmeden kaleme alınmış bir roman olması dolayısıyla, Cumhuriyet Ordusu'nun galip geleceğine olan “umut” satır aralarında okuyucuya aktarılır.

Umut kurgu bir roman olmasına rağmen, savaşın sebepleri ve süreçleri ile ilgili gerçek bilgilere yer verir. Roman kişileri Cumhuriyet Ordusu'ndan Manuel ve Ramos, İsyen Ordusu'nun ilerleyişinden şöyle bahseder: “Kuzeyin yarısı ellerindeydi ama. Navarra'da, eski Madrid Emniyet Müdürü Mola ve her zaman olduğu gibi ordunun dörtte üçü, Hükümete karşı. Hükümetin yanında halk, hücum kitaları, belki de sivil muhafızlar.” (Malraux, 2013: 27)

Barcelona'da sokak çatışmaları sürerken, Malraux, İç Savaş'ın daha derinlerde yatan sebeplerini roman kişisi anarşist Negüs ağzından aktarır. İç Savaş'ı başlatan sadece ideolojik çatışmalarla toplumun ikiye bölünmesi değil, zor şartlarda yaşam mücadelesi veren işçi ve köylülerin durumlarının yıllarca göz ardı edilmesidir. Örneğin, 1933 yılında Asturias'da maden işçilerinin başlattığı ayaklanma çok kanlı bir şekilde bastırılır ve yüzlerce işçi öldürülür ya da tutuklanır. II. Cumhuriyet Hükümeti'nin iktidarda olduğu bir dönemde yaşanmasına rağmen, ayaklanmanın asker yardımıyla bu kadar kanlı bir şekilde bastırılması, orduya olan kını arttırır. İç Savaş başladığı sırada, ayaklanma sonunda yakalananların hala tutuklu olması da toplum vicdanını yaralayan bir diğer etmendir.

“*(Anarşistler) ilk kez görmüyorlardı bu subayları. Asturya'daki otuz bin hükümlüyü tutuklayanlar da, 1933'te Saragossa'daki köylü ayaklanmasının kırılmasını sağlayanlar da hep aynı subaylardı. Cizvitlerin emlakine el koyma kararı, bir yüzyıl içinde altı defa alınmış, onların yüzünden altı defasında da uygulanamamıştı. Negüs'gilleri toprağından kovanlar da bunlar değil miydi? Katalan yasası, işlenmeyen bağları sahipsiz saymıyor mu, bunlar, floksera vurunca bütün hastalıklı bağları işlenmiyor diye sahipsiz sayıvermişler; ortakçılarını, elleriyle diktikleri, yirmi yıl mıdır, elli yıl mıdır, bunca zamandır*

üzümünü devşirdikleri bağlarından çıkarıp atmışlardı. Yerine koyduklarının bağlarda hiçbir emeği olmadığından fiyatları da ona göre ucuz olmuş, Allah bilir, yine bir faşist subaylarca ödenmişti.” (Malraux, 2013: 34)

Malraux, roman kişisi Ramos aracılığıyla, şu soruya yanıt arar: Uzun yıllar boyunca uluslararası arenada önemli bir başarı kazanamamış İspanyol ordusu, konu bir iç savaş olduğunda kendi ulusuna karşı nasıl bu kadar acımasız olabilmektedir? Filipinler’de, Küba’da, Fas’ta yenilen bu ordu, kendi halkına karşı başarılı olmayı neden bu kadar istemektedir?

“ (İspanyol ordusu) dedikleri, düpedüz bir iç savaş ordusu. Bizim orduda – İspanyol ordusunda yani, anla işte- on er başına bir subay düşüyor. Bütçesi savaş bütçesi mi sanyyorsun? Safdil, yanılıyorsun! Yarıyı – mülk sahibi ya da mülk sahibinin hizmetinde-subayların maaşına gider, yarıyı da, onca rüşvet yüzünden bir türlü savaşa elverişlisi alınamayan, ancak polisin işine yarayanları alınabilen otomatik silahların alımına. Söz-gelişi, şu 1913 modeli mitralyözler, şu yaşı onu geçmiş uçaklar, başka bir ulusla çarpış-mada hiçbir işe yaramaz, ama bir isyanı dakikasınca ezebilir. Bu silahlarla başkalarıyla savaşmak, hatta sömürge savaşı yapmak olacak şey değil. Zaten İspanyol ordusunun adını duyan da ya yenilgilerinden duymuştur, ya da yolsuzluklarından. Bir de isyan bastırmalarından.” (Malraux, 2013: 109)

Roman kişisi Manuel ve milis arkadaşlarının bulunduğu Cumhuriyet Ordusu’nu destekleyen köye yanlışlıkla İsyen Ordusu’ndan 3 asker gelir. Askerler köylülerce yakalanıp apar topar kurşuna dizilir. Yüzükoyun yere düşen cesetlerden sızan kanın kokusu bir kedinin iştahını kabartır. Ardından küçük bir oğlan çocuğu cesetlere yaklaşır, işaret parmağını kana bular ve bu kanla duvara bir slogan yazar. İşi bitince de, hiçbir şey olmamış gibi çeşmeye ellerini yıkamaya gider. Bu manzaraya şahit olan Manuel’in tüyleri diken diken olmuştur ve bir yerde uzanmış cesetlere, bir ellerini yıkayan küçük çocuğa bir de duvardaki henüz taze olan yazıya bakarak İspanya’nın geleceğini düşünür: “Yeni İspanya’yı, hem buna, hem de ötekine karşı korumak gerek. Üstelik her ikisi de birbirinden beter.” (Malraux, 2013: 105) Malraux’nun, Manuel’in ağzından aktardıkları İç Savaş’ın toplum içinde yarattığı tahribatın boyutlarının ve aslında kazanan hiçbir tarafının olmadığını özeti gibidir.

Aynı zamanda bir pilot olan *Küçük Prens*’in Fransız yazarı Antoine de Saint-Exupéry, 1936 yılında İspanya’ya gelir ve İspanya İç Savaşı boyunca çalıştığı Fransız gazetesi adına muhabir olarak görev yapar. Bu dönemde yazdığı *Kanayan İspanya* isimli kitabında herhangi bir tarafın sözcülüğünü yapmak yerine, savaştaki insanın trajedisi üzerinde durur. “İç Savaşlarda sınır gözle görülmez, insanların yüreğinden geçer.” (Saint-Exupéry, 1967: 12) sözleriyle özetlediği savaştaki gözlemlerini şu sözlerle ifade eder:

“Burada bir hastane havası var. Evet, bunu hissediyorum. İç savaşlar bir hastalıktır. Savaş değil. Bu insanlar bir yeri ele geçirmek heyecanıyla saldırmıyorlar. Bunların yaptığı, bulaşıcı bir hastalığa karşı isteksiz bir mücadele. Karşı taraftakilerin de bu durum-

da olduğunda hiç kuşku yok. Bu savaş memleketten bir düşmanı kovmak için değil, bir kötülüğü gidermek için yapılıyor. (...) Milli savaşlarda çayırlara, bir satranç masasına yerleştirilir gibi dizilen ve strateji ustalarınca yönetilen birliklerle bir benzerliği yok bu insanların. Her şeyin altüst olduğu bir şehre şöyle böyle yerleşivermişler. Barselona'da olsun, Saragossa'da olsun, birbirinin benzeri bir karışım, hep: Komünistler, anarşistler, faşistler... Hatta birbirine iyice kenetlenmiş insanlar, düşmanlarından çok birbirlerinden ayrı durumda, belki de! İç savaşta düşman da içeridedir. İnsanın kendi kendisiyle döğüşeceği gelir, nerdeyse! Bu savaşın böylesine korkunç biçimler alması işte bundan ötürü. Savaşmaktan çok kurşuna diziyorlar.” (Saint-Exupéry, 1967: 17-18)

İç Savaş'ın tarafları ve görüşleri farklıdır, ancak onları ortak yapan acımasızlıklarıdır. Bu karşılıklı acımasızlık, ülkenin tamamını bir yangın yerine çevirmiştir:

“İnsanlar birbirlerine saygı duymaz oldular. Acımak bilmez cellatlar gibi, neleri varsa dört bir yana saçıyorlar, koca ülkeyi batırabileceklerini hiç düşünmeden. İşte bir sürü komite! İnsanlar arasında temizlik yapma kararı veriyorlar ve ölçülerini ikide bir değiştirerek, arkalarında yığınla ölü bırakıyorlar, sadece. Ötede bir General, Fas'lı askerlerinin başına geçiyor ve başka inançta olanların kökünü kazıyan bir peygamber gibi, yığınla insanı lanetliyor, iç rahatlığıyla. Burada insanları kurşuna diziyorlar, ormanda ağaç keser gibi. İspanya'da yığınlar ayaklandı. Fakat benim gözümde dünyalarca değeri olan tek insan, kömür ocağında kapalı kalmış madenci gibi, yardım diye sesleniyor, boşuna.”(Saint-Exupéry, 1967: 39)

Barcelona, birbirine düşman kesilen sendikalarla, şehri ele geçirme planları yapan Franco arasında sıkışmıştır. Halk, başına buyruk sendika yöneticileri ile din adına bir savaş yürüttüğünü iddia eden Franco birliklerinin insafına kalmıştır:

“(Barselona'da) Bütün şehirde, düzen tanımayan kişilerin sözü geçiyor... Ayaklanmanın daha ilk günü sabah sabah, makineli tüfeklerle çevrilmiş topçu mevzilerine bıçaklarla saldırmışlardı. Topları ganimet almışlardı. Zafere ulaşınca da, kışlalardaki silah ve cephane depolarına el koydular; çok geçmeden de kendi başlarına buyruk olup şehri bir kaleye çevirdiler. (Saint-Exupéry, 1967: 14) Franco, Barselona'yı bombalamasını, şehirdeki tarikat rahiplerinin yığınla öldürülmesiyle açıklıyordu. Şu halde, hıristiyanlık değerlerini koruduğu iddiasında. Ne var ki, hıristiyanlık değerleri adına Barselona'da çocukların ve kadınların nasıl boğazlandığını İsa görmeli. Aklı almayacaktır.” (Saint-Exupéry, 1967: 78)

1942 yılında yazdığı *Savaş Pilotu* isimli otobiyografik romanında savaş nedeniyle yer değiştiren hükümetlerin halini şöyle özetler: “Ben, harp sebebiyle başka bir yere nakledilen bir bakanlığın ne demek olduğunu pekiyi bilirim. Tesadüfen böyle bir bakanlığı ziyaret ettim. Hemen anladım ki, bir hükümet başka bir yere taşınır taşınmaz artık hükümet olmaktan çıkar.” (Saint-Exupéry, 1954: 72)

Nikos Kazancakis, 1932 yılında gezmek, 1936 yılında ise İç Savaş'ı gözlemlemek için İspanya'ya gider. Bu gidişlerinin ürünü olan *İspanya.Yaşasın Ölüm* isimli kitabın ilk

bölümü, 1932 yılındaki gezi yazılarından, *Yaşasın Ölüm* ise İç savaş sırasındaki gözlemlerinden oluşur. Kazancakis, İç Savaşı boğa güreşine benzeterek şunları söyler:

“*Dünyanın en aydınlıklarından biri olan İspanya'nın yüzü karardı. (...) Bu yeni, insanlık dışı boğa güreşi karşısında bütün dünya duruyor, dinliyor ve soluğunu tutuyor. Hiç kimse seyirci değil. Hiç kimse eğilip dinlemiyor ve umursamazlıkla bakıyor. Herkes acıyor İspanya'nın acısına. Çünkü derinden İspanya'nın acısı bizim de, her bireyin ve tüm ulusların acısıdır. İspanyol tarihinin iki karşıt ucunu bir çatışmaya sokmakla İspanya'nın takındığı yüzün, bizim tarihimizin de yüzü olduğunu derinden hissediyoruz. İspanyol savaşı, en derin anlamı ile bir iç savaş değil, milletlerarası bir savaştır.(...) Binlerce erkek ve kadın hırsla güreşi, boğuşmayı, boğanın ölümünü izliyorlar. Şimdi de buna benzer bir güreşe tanık oluyoruz, ama insan ile boğanın değil, insanlarla insanların... Boğa güreşleri değil, insan güreşleri.*” (Kazancakis, 1973: 159)

Çağdaşlarının aksine sadece Halk Cephesi'nde değil, Frankist cephelerde bulunur. Aslolan taraflar değil, yakıp yıkılan İspanya'dır. Caceres'e giden bir trende Frankist askerlerin falanj marşını söylemelerini dinler:

*Tam güneşe karşı,
Dün senin kırmızı ile işlediğin
Yeni gömlekle
Ölüm gelirse biçer beni
Ve hiç göremem bir daha seni!
Savaşta dimdik duran
Ve kavgada benimle birlik olan
Arkadaşlarımın yanında
Şikâyetsiz düşerim yere.
Bayraklar muzaffer dönecek,
Barışın neşeli yürüyüşü ile.
Ve sıkıca bağlı beş gül halinde
Falanj'ın kılıcını taşıyacaklar.
Yine gelip gülecek bahar,
Gökte, açık denizlerde ve karada!
İleri Falanjlar, zafere!
Artık gün doğmaya başlıyor İspanya'da.* (Kazancakis, 1973: 168)

Kazancakis, İspanya'dan ayrılmadan önce ünlü İspanyol yazar ve Salamanca Üniversitesi rektörü Miguel de Unamuno ile görüşmek için Salamanca'ya da gider. İç Savaş henüz başlamışken Unamuno'ya şu soruları yöneltir: “Nasıl buluyorsunuz İspanya'nın ve dünyanın bugünkü durumunu? Yeni savaş geliyor, yetişti bile ve ilk çatışma İspanya'da başladı. Ona engel olmamız mümkün mü (ve gerekli mi?)” Unamuno'nun cevabı nettir:

“*Umutsuzum! Burada olup bitenler, savaşmaları, birbirini öldürmeleri, kiliseleri yakmaları, kiliselerde dua etmeleri, kızıl bayrakları, İsa'nın bayraklarını kaldırmala-*

rı... Bütün bunlar İspanyollar inandığı için mi oluyor sanyorsunuz? Yarısa İsa dininde, yarısa Lenin'ininde mi? Hayır! Hayır! Size söyleyeceğim şeye iyice dikkat edin: Bütün bunlar, İspanyollar hiçbir şeye inanmadıkları için oluyor! Hiçbir şeye! Hiçbir şeye! Onlar desperados'tur. Bu söz dünyanın hiçbir dilinde yoktur. Çünkü İspanyol'dan başka hiçbir millet onun anlamına sahip değildir. Desperados demek, hiçbir tutunacak tarafı olmadığını pekâlâ bilen, hiçbir şeye inanmayan ve inanmadığı için kuduran kimse demektir. (...) İspanyol halkı çıldırmış! Yalnız İspanyol halkı değil, bugün bütün dünya öyle... Neden mi? Çünkü bütün dünya gençliğinin seviyesi manen düşmüştür. Yalnız ruhu küçümsemekle kalmıyorlar, ondan nefret ediyorlar. Bugün dünyanın bütün gençliğini karakterize eden şey budur. Sporu, hareketi, savaşı, sınıf mücadelesini neden isterler sanyorsunuz? Çünkü ruhtan nefret ediyorlar. Gerçeğe dönmek istiyorlarmış, romantizimden, manevi değerlerden, boş fikirlerden öğreniyorlarmış. Neden sanırsınız? Çünkü ruhtan nefret ediyorlar!" (Kazancakis, 1973: 171-172)

Unamuno, İsyân Ordusu'nun yanında olduğu konusundaki eleştirilerle ilgili Kazancakis'e şunları söyler:

"İspanya'nın geçirdiği şu kritik anda askerlerin yanına gitmek zorunlu idi, gitmeliydim. Ortalığı onlar düzelterektir. Disiplinin ne demek olduğunu bilirler ve onlar sağlayacaktır bunu. Siz bakmayın, ben sağcı olmadım, özgürlüğe ihanet etmedim! Ama şu anda düzenin sağlanması zorunludur. Ben kısa zamanda ayağa kalkarak tek başıma özgürlük için mücadeleye başlayacağım. Ben ne faşist, ne de bolşevikim... Tek'im ben!"... (Kazancakis, 1973: 174)

1936 sonbaharında geçen bu karşılaşmadan birkaç sonra Unamuno hayata veda edecek, ne İç Savaş'ın yaşattığı yıkımları görebilecek ne de iki tarafa dâhil olmadan çizdiği üçüncü yolu anlatabilecektir.

Yazar Arthur Koestler, İngiliz *New Chronicle* gazetesinin İspanya muhabiri iken İç Savaş'ta Halk Cephesi'nde savaşı. Málaga, İsyân Ordusu'nun eline geçince burada tutuklanır ve idama mahkûm edilir. 1937 yılında 4 ay kaldığı hapisanede ölümü beklerken İç Savaş'taki anılarını topladığı *İspanya'da Ölüm Güncesi* isimli kitabı yazar, 1938 yılında İngiltere'nin arabuluculuğu ile kurtarılır.

Rus Efsanesi ve Hakikat isimli kitabında, icraatları ile söylemleri arasında fark olan SSCB ile ilgili yazıları toplanmıştır. Kitapta, aynı söylemi paylaştığı Halk Cephesi'ne İç Savaş sırasında gerekli yardımı göndermeyen Stalin'e ve SSCB'ye duyduğu derin hayal kırıklığının izlerine rastlamak mümkündür: "Rus inkılabı yeni bir ahlaki iklim içinde yeni tip bir insan sosyetesini yaratmak gayesini teminden aciz kalmıştı. Onun muvaffakiyetsizliğinin en son sebebi mezhebindeki on dokuzuncu asrın o çorak materyalizmidir. İnsanın ruhi gıdaya ihtiyacını anlamadığından dolaydır ki, eski afyonlara tekrar başvurmak mecburiyetine düştü." (Koestler, 1948: 45)

Bir Hülyanın Sonu başlıklı yazısında Kostler, SSCB'nin İspanyol İç Savaşı'ndaki rolü ile ilgili şunları söyler:

"Halk cephesi komiteleri zevahir arasında faşist aleyhtarı ve sulh mücadeleleri ara-

sında hava, Komitern'in entrikaları ile dolu idi ve hizipler arasında nifak ve mücadele devam ediyordu. İspanya dâhili harbi esnasında, cephe hattının arkasında Rus apparatuschikleri rakip sol partilere, sendikalistlere, POUM'a, müstakil sosyalistlere karşı kendi hususi tasfiye harbine koyuldukları zaman, bu mücadele bir katil ve cinayet derecesine vardı. Komünist politikası son derece mütehavvildir. Onun biricik sabit unsuru muhaliflere karşı müsamahasızlıktır." (Koestler,1948: 90)

Şilili şair Pablo Neruda, İç Savaş patlak verdiği sırada Madrid'te Şili'nin İspanya Konsolosluğu görevinde bulunmaktadır. Aslında 1934 yılında Barcelona'ya fahri konsolos olarak atanır, ancak Madrid'teki şair dostlarına yakın olma isteğiyle Madrid'e taşınır. Rafael Alberti ve Federico García Lorca gibi 27 Kuşağı'ndan şair dostlarıyla paylaştığı zengin edebiyat atmosferi sırasında patlak veren İç Savaş, Madrid Kuşatması ve savaşın henüz başında sevgili dostu Lorca'nın öldürülüşü onu derinden yaralar.

Temmuz 1937'de kuşatma altındaki Madrid'e yaptığı son seyahati esnasında karşılaştığı manzara, ona asla geri gelmeyecek geçmiş günleri anımsatır. Bir zamanlar kaldığı evin enkazı, ona başka bir enkazı, İspanya'yı, hatırlatır:

"Sonunda Madrid'e varıyoruz. Diğer ziyaretçiler yerleşirken, ben neredeyse bir yıldır hiç uğramadığım evimi görmek istedim. Evim, eşyalarım, her şeyim orada kalmıştı. (...) Beşinci kata çıkıyoruz ve odanın kapısını heyecanla açıyoruz. Şarapnel parçaları camı kırmış ve duvarı parçalamıştı. Kitaplar raflardan aşağı düşmüştü. Bu enkazda yol bulmak imkânsızdı. (...) Bu düzensizlik, hayatımın (o döneminin) kapanan son perdesiydi." (Neruda, 2014: 153)

Savaşın henüz başında Madrid'te bulunduğu sırada, Uluslararası Tugay'ın gönüllü askerlerinin Madrid'e gelişine de şahit olur. Uluslararası Tugay içindeki herhangi bir yazarla temasa geçmez ama onun için yine de unutulmaz bir anıdır. Çünkü uluslararası kamuoyunun İsyân Ordusu'na karşı İspanyol halkının yanında olduğunu bilmek, Neruda'nın umutlarını diri tutar:

"İspanya'daki savaş gittikçe kötüleliyordu, ama İspanyol halkının direniş ruhu dünyanın geri kalanına da bulaşmıştı. Artık uluslararası gönüllülerden oluşan birlikler de İspanya'da savaşıyordu. Ben onların Madrid'e gelişlerini gördüm, üniformaları içinde, (o zamanlar) henüz 1936'daydık. Saç rengi ve ten rengi farklı, her biri farklı yaşlardan büyük bir gruptu." (Neruda, 2014: 150)

İç Savaş, Neruda'nın şiir anlayışını da etkiler. Savaşın ilk günlerinde yazdığı *Es así* (Birkaç Şey Açıklyorum) isimli şiiri, bu kırılmanın en önemli örneklerindedir. Artık üslubunu sertleştirmiş, politik yönü ağır basan şiirlere ağırlık vermeye başlamıştır. (Önal, 2016: 158) *Es así*, Neruda'nın İç Savaşı anlattığı en önemli şiirlerindedir. Şiirde, bir zamanlar yaşadığı evin savaş sırasındaki harap hali ile İspanya'nın durumunu birbirine benzetir. Savaş, evini nasıl harabeye çevirdiyse, evi gibi benimsediği İspanya'sını da harabeye çevirmiştir. Ancak, sokaklarda sel gibi akan masum insanların kanına inat, İspanya'nın her köşesinden bu savaşa karşılık verileceğine inancı tamdır:

Bir mahallesinde yaşırdım

Madrid'in, çanlar,

saatler, ağaçlarla.

Meşin bir okyanus gibi

görünürdü oradan

kuru yüzü İspanya'nın.

(...)

Ve alevler sardı her şeyi bir sabah

ve bir sabah ateşler

fişkirip topraktan

yutuverdi yaşamları,

ondan sonra ateşti,

baruttu, kandı

ondan sonra her şey.

Haydutlar, uçaklar, Faslılarla,

haydutlar, yüzükler ve düşeslerle,

haydutlar, kara cüppeli papazlarla kutsayan,

geldiler gökten öldürmeye çocukları,

ve sokaklar boyunca kanı çocukların

aktı yalnızca, çocuk kanı gibi.

(...)

Hain

generaller:

seyredin ölü evimi,

seyredin kırık İspanya'yı:

ama yanan bir metal gelir her ölü evden

çiçekler yerine,

İspanya çıkıp gelir

her oyuğundan İspanya'nın,

her ölü çocuktan bir tüfek gelir, gözleri olan, her suçtan mermiler doğar ama

bir gün sizi bulacak, can evinde yüreğin.

(...)

Gel de gör, sokaklar kan,

gel de gör

sokaklar kan,

gel de gör kanı

sokaklarda akan! (Neruda, 2016: 169-171)

Neruda şiirindeki değişimi “Dünya değişti ve benim şiirim de değişti. Bu dizelere düşen bir damla kan, bir aşkın silinmeyen izi gibi, onlar üzerinde yaşamaya devam edecek.” (Önal, 2016: 161) sözleriyle ifade eder. Öyle ki, “savaşın sonra, şair Neruda ile savaşçı Neruda artık birbirinin ayrılmaz birer parçasıdır.” (Önal, 2016: 162) Aslında

bu durumun İç Savaş'a katılan her şair ve yazar için geçerli olduğu söylenebilir. Çünkü savaştan sonra ülkesine dönenlerden hiçbiri artık sadece yazar olarak kalamayacak, savaşçı kimlikleri yazı hayatlarına daima eşlik edecektir.

Sonuç

İspanyol İç Savaşı'na katılan yabancı yazarları iki grupta incelemek mümkündür. İlk grubu Uluslararası Tugay bünyesinde ülkeye gelip, cephede bizzat savaşan yazarlar oluşturur. Bunlar arasında George Orwell, Arthur Koestler, André Malraux gibi isimler bulunmaktadır. Bu yazarların ortak özelliği, ülkelerinin tarafsız duruşuna bir tepki olarak İç Savaş'a Cumhuriyet Ordusu saflarında katılmış olmaları ve gerek savaş devam ederken gerekse savaş bitiminde SSCB'nin İsyan Ordusu'na karşı Cumhuriyet Ordusu'na yeterince destek vermeyişinden dolayı derin hayal kırıklığı yaşamalarıdır. SSCB ve Stalin'e olan bu tepkilerini, savaş sonrasında yazdıkları eserlerinde de yakından görmek mümkündür.

İç Savaş'taki diğer yabancı yazar grubunu, gazeteci ya da gözlemci olarak savaş sırasında İspanya'ya gelmiş yazarlar oluşturur. Bunlar arasında Ernest Hemingway ve Antoine de Saint-Exupéry gibi isimler sayılabilir. Her biri yine Cumhuriyet Cephesi'nde bulunan bu isimlerin ortak özelliği ise, savaşan tarafların politik görüşlerinden ziyade, savaşın insani boyutlarına odaklanmış olmalarıdır. Savaş haberlerini olabildiğince tarafsız bir biçimde dünyaya duyurmanın yanı sıra, savaşın İspanyol toplumunda yarattığı tahribat ve ülkenin o anki durumu ile ilgili yazılar kaleme almayı tercih ederler. Bu anlamda, bu isimlerin İç Savaş ile ilgili verdikleri eserlerde, politikaya değil insan hikâyelerine odaklandıklarını söyleyebiliriz.

Kimi cephede kimi cephe gerisinde İç Savaş'a katılan yabancı yazarların askeri olarak büyük bir katkıda bulduklarını söylemek güçtür. Ancak, hiçbir askeri tecrübesi olmayan ve rahat koltuklarında oturmak yerine, inandığı değerler adına savaşa katılan bu kalemler, toplum vicdanını temsil eder. Mensubu oldukları ülkeler türlü siyasi çıkar uğruna savaşa müdahil olmazken, bu isimlerin ellerini taşın altına koymaları elbette azımsanamayacak bir önem arz eder. Bu anlamda, verdikleri manevi desteğin, maddi olandan çok daha büyük olduğu söylenebilir.

Öte yandan İç Savaş'a katılan yabancı yazarlar, çeşitli eleştirilere de konu olur. Eleştiriler daha çok "tarafsızlıklarını koruyamadıkları" yönündedir. Özellikle Cumhuriyet Ordusu saflarında savaşan ya da savaşı bu cepheden izleyen yazarların eserlerinde, karşı tarafı topyekûn suçlu bulan bir atmosfer vardır. Ancak, kendisi de cephede bulunarak savaşın bir tarafı haline gelen bir yazarın/insanın tümünden tarafsız olmasını beklemek zordur. Bu anlamda, okuyucuların bu eserleri yazarlarının içinde buldukları bu özel durumu göz önünde bulundurarak okumalarının en doğrusu olduğu kanaatindeyiz.

Bahsi geçen yazarlara yöneltilen bir diğer eleştiri de, kendi kişisel idealleri uğruna, İspanyol ulusunu olmayacak hayallere sürüklemiş olmalarıdır. Bu görüşe göre, bu isimler, İspanya'ya haklının yanında savaşmaya değil, kendi ütopyalarını yaşamaya gelir. Sonuç ise, hem kendileri, hem de destekledikleri gruplar için bir felaketle sonuçlanır. Bu görüşü savunanlar, fikirlerini José Ortega y Gasset'e dayandırır. Ona göre sadece ülkedeki sağ ve sol gruplar değil, "İspanyol halkının derdine derman olmak yerine, kendi

kişisel ideolojilerinin romantizmi içerisinde savaşa gelen yabancılar” (Ortega y Gasset, 2010: 106) bile ülkeye zarar vermektedir. Bu görüşün haklılık payı olmakla birlikte; yazarları, uzaktan savaşı izlemekle, inandıkları değerleri savunan grubun yanında savaşa katılmak arasında yaptıkları tercihe göre değerlendirmek yerinde olacaktır. Bu yazarlara savaşın faturasından pay çıkarmak yerine, bir ülkeyi iç savaşa sürükleyen odakları ve savaşı durdurmaya çalışmak bir yana tarafsızlıklarıyla savaşın yıkıcı etkilerini arttıran “tarafsız devletleri” sorgulamak daha vicdanlı bir duruş olacaktır.

Yoğun bir propaganda faaliyetinin yürütüldüğü, sağlıklı bilgiye ulaşmanın neredeyse imkânsız olduğu savaş ortamında, cepheden haberler veren ve en sıcak bilgi akışını sağlayan yazarların eserleri bugün bile en önemli başvuru kaynakları arasındadır. Bu yazarların, gerek savaş esnasında, gerekse savaş sonrasında İç Savaş’a dair kaleme aldıkları eserler, bugün 1936-39 yılları arasında ve sonrasında İspanya’da neler yaşandığını daha iyi anlamamız için önemlidir. Bu anlamda, tüm bu isimlerin savaşa dair kaleme aldıkları her satır, bugün İspanyol İç Savaşı ile ilgilenen herkesin öncelikle başvurması gereken değerli birer kaynak niteliğindedir.

KAYNAKÇA

- Crozier, Brian (1969). *Franco. Historia y Biografía*, Madrid: Editorial Magisterio Español.
- Garosci, Aldo (1959). *Los intelectuales y la Guerra de España*, (Çev. G. Guijarro), Madrid: Ediciones Júcar, 1981.
- Hemingway, Ernest (2012). *Çanlar Kimin İçin Çalıyor*, (Çev.Erol Mutlu), Ankara,: Bilgi Yayınevi.
- Kazancakis, Nikos (1973). *İspanya. Yaşasın Ölüm*, (Çev.Ahmet Angın), İstanbul: Tel Yayınları.
- Koestler, Arthur(1948). *Rus Efsanesi ve Hakikat.Kızıl Rusya'nın İçyüzü*, (Çev. Hüseyin Cahit Yalçın), İstanbul: İnsel Kitabevi.
- Koestler, Arthur (1970). *İspanya'da Ölüm Güncesi*, (Çev. Çetin Altan), Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Malraux, André (2013). *Umut*, (Çev. Attila İlhan), İstanbul: İletişim.
- Neruda, Pablo (2014). *Confieso que he vivido*, Barcelona: Seix Barral.
- Neruda, Pablo (2015). *Yaşadığımı İtiraf Ediyorum*, (Çev. Ahmet Arpad), İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Neruda, Pablo (2016). *Yeryüzünde Konaklama*, (Çev. Erdal Alover), İstanbul: Can Yayınları.
- Ortega y Gasset, José (2010). *Kitlelerin Ayaklanması*, (Çev. N.Gül Işık), İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Orwell, George (2012). *Katalonya'ya Selam*, (Çev.Julide Ergüder), İstanbul: Bgst Yayınları.
- Önal, Zeynep (2016). *La influencia de dos figuras maestras en España: Rubén Darío y Pablo Neruda*, İstanbul: Kerasus.
- Saint-Exupéry, Antoine de (1954). *Savaş Pilotu*, (Çev.Ziya İhsan), İstanbul: Varlık Yayınları.
- Saint-Exupéry, Antoine de (1967). *Kanayan İspanya*, (Çev. Burhan Arpad), İstanbul: Yankı Yayınları.

ÖZET

SAVAŞA KATILAN YABANCI YAZARLARIN GÖZÜNDEN İSPANYOL İÇ SAVAŞI

1936 – 1939 yılları arasında süren İspanyol İç Savaşı, İspanyol ulusunu *Cumhuriyet Ordusu* ve *İsyan Ordusu*'nu destekleyenler olarak ikiye böler. Savaşın daha başında uluslararası kamuoyunda tarafsızlık anlaşması yapılsa da, Cumhuriyet Ordusu SSCB, İsyan Ordusu ise Hitler Almanya'sı tarafından desteklenir. Böylece İspanyol İç Savaşı, bir anlamda uluslararası güçlerin rekabet sahasına dönüşür. Almanya ve SSCB savaşa müdahil olurken, diğer ülkelerin İç Savaş karşısında kayıtsız kalması birçok insanı harekete geçirir. Sayıları 40.000 civarında olan uluslararası gönüllülerin oluşturduğu *Brigadas Internacionales* (Uluslararası Tugaylar) isimli birlik, Cumhuriyet Ordusu saflarında savaşımaya gelir. Bu gönüllü tugay içerisinde dönemin birçok ünlü şair, yazar ve aktivisti de bulunmaktadır. İç Savaşa katılan yabancı yazarlar askeri olarak çok başarı elde edemeseler de verdikleri manevi destek ve savaşa tanıklıkları sonucunda yazdıkları eserler büyük önem taşımaktadır. İç Savaşa katılan tüm yabancı yazarları incelemek mümkün değildir. Çalışmamızın amacı, İspanyol İç Savaşı'na katılarak gerek savaş esnasında gerekse savaş sonrasında bu konuda eser veren yazarları ve Türkçeye de çevrilmiş yapıtlarını incelemektir. Böylece İspanyol İç Savaşı'nı anlatan Türkçe literatüre katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İspanyol iç savaşı; uluslararası tugaylar; iç savaş ve edebiyat; iç savaş ve yazarlar

ABSTRACT

THE SPANISH CIVIL WAR THROUGH THE EYES OF FOREIGN AUTHORS WHO PARTICIPATED IN THE WAR

The Spanish Civil War divided the Spanish nation into two parts; as supporters of the Republican Army and the Rebellion Army between 1936 and 1939. The Republican Army was supported by the USSR, and the Rebellion Army was supported by Hitler's Germany, although the neutrality of the international public was in place at the beginning of the war. Thus, the Spanish Civil War, in a sense, turned into a competitive field of international powers. While Germany and the USSR were involved in the war, many citizens of the other countries are motivated by the indifference of their own countries to the Civil War. *Brigadas Internacionales* (International Brigades), a group of international volunteers whose number was around 40.000, came to fight in the ranks of the Republican Army. There were many famous poets, writers and activists in this volunteer brigade. Despite the fact that those foreign authors participating in the Civil War did not have great success in arts, their spiritual support and testimonial works have great importance. It is not possible to examine all the foreign authors that participated in the Civil War. The aim of our study is to examine the authors that participated in the Spanish Civil War and their Turkish translations about the Civil War, either during or after the war. Thus, it is aimed to contribute to the Turkish literature describing the Spanish Civil War.

Keywords: Spanish Civil War; international brigades; civil war and literature; civil war and writers